

Beogradski izbori 2018.

**PRELIMINARNI
IZVEŠTAJ O
MONITORINGU**

IZBORNOG DANA

4. mart 2018.

CRNA

SADRŽAJ

PRELIMINARNI NALAZI	2
POLITIČKI KONTEKST	4
IZBORNO ZAKONODAVSTVO I ADMINISTRACIJA	5
CRTA POSMATRAČKA MISIJA	6
KAKO PRATIMO IZBORNI PROCES	6
PERIOD PRE IZBORNOG DANA	6
IZBORNI DAN – 4.MART 2018. GODINE	6
PERIOD POSLE IZBORNOG DANA	6
OSNOVNI NALAZI DUGOROČNOG POSMATRANJA	7
ANALIZA PROCESA TOKOM IZBORNOG DANA	8
IZLAZNOST I REZULTATI	8
OTVARANJE BIRAČKIH MESTA	11
PROCES GLASANJA	13
PROCES ZATVARANJA BIRAČKIH MESTA I PREBROJAVANJE GLASOVA	15
O CRTI	17

PRELIMINARNI NALAZI

Izbori za odbornike za Skupštinu grada Beograda održani su u Beogradu kao jednoj izbornoj jedinici, primenom proporcionalnog izbornog sistema. Ukupno 1.606.931 birač je na izborni dan, 4. marta, mogao da glasa na 1.185 biračkih mesta u Beogradu.

Preliminarni izveštaj CRTA posmatračke misije se fokusira na **kvalitet procesa tokom izbornog dana** i zasniva se na informacijama prikupljenim od 906 akreditovanih i obučeni kratkoročnih posmatrača, raspoređenih na slučajnom i reprezentativnom uzorku od 453 biračkih mesta, kao i od 50 mobilnih timova koji su posmatrali izborna dešavanja van biračkih mesta u svim beogradskim opštinama. **Procena ukupnog kvaliteta izbornog procesa** na izborima za odbornike Skupštine grada Beograda 2018. godine **biće predstavljena u finalnom izveštaju CRTA posmatračke misije.**

Kvalitet izbornog procesa na izborni dan nije bio u skladu sa međunarodnim standardima za slobodne i fer izbore. Na osam odsto biračkih mesta zabeležena su ozbiljnija kršenja izbornih procedura što je veći procenat nepravilnosti nego na predsedničkim izborima 2017. godine i parlamentarnim izborima 2016. godine.

Na osnovu rezultata prikupljenih sa 453 biračka mesta iz uzorka na izborima za odbornike za Skupštinu grada Beograda, 4. marta 2018. godine, glasalo je 51 odsto birača upisanih u birački spisak, uz statističku grešku od +/- 0,4 odsto. Samo su četiri izborne liste prešle cenzus: lista Aleksandar Vučić – Zato što volimo Beograd – 44,96 odsto, lista predvođena Draganom Đilasom 19 odsto, Aleksandar Šapić – 8,88 odsto i koalicija SPS – Jedinstvena Srbija 6,11. Imajući u vidu procenat koje su osvojile dve liste sa najvećim brojem glasova zaključujemo da zabeležene nepravilnosti od 8 odsto na biračkim mestima nisu mogle fundamentalno da utiču na njihove rezultate, dok su više uticaja imale na partije koje su osvojile manji broj glasova. S obzirom da su samo četiri liste prešle cenzus, odnosno da je ukupan procenat glasova za liste koje nisu prešle cenzus 19,5 odsto, može se zaključiti da je oko 160 hiljada birača koji su glasali na ovim izborima ostalo bez svojih predstavnika u Skupštini grada Beograda.

Otvaranje biračkih mesta za glasanje na izborima za odbornike Skupštine grada Beograda prošlo je uglavnom u skladu sa propisanim procedurama.

Tokom dana posmatrači su beležili nepravilnosti poput vođenja paralelnih evidencija birača van biračkog spiska na samom biračkom mestu, korišćenja mobilnih telefona i fotografisanje birača, nedostatak kontrolnog lista u glasačkim kutijama na početku glasanja, viška glasačkih listića u kutiji u odnosu na broj glasalih birača glasanja bez ličnih isprava, neproveravanja ličnih isprava birača, nekorišćenja spreja, kao i kršenja tajnosti glasanja.

Izvan biračkih mesta takođe su zabeležene nepravilnosti, odnosno kršenja zakona u jednom procentu posmatranih biračkih mesta. U pitanju su slučajevi vođenja kampanje na manje od 50 metara od biračkog mesta. Takođe, na sedam odsto biračkih mesta zabeležene su pojave ispred biračkih mesta poput vođenja evidencije birača i grupnog dovođenja birača na glasanje. Ove pojave nisu zakonski regulisane, i mogu se tumačiti na različite načine - kao dobra stranačka organizacija, ali mogu i ukazivati na pritiske na birače.

U tri slučaja ugrožena je bezbednost "Crtinih" posmatrača. Jedan slučaj desio se ispred biračkog mesta broj 1 na Novom Beogradu, drugi na biračkom mestu broj 60 na Zvezdari, dok se treći slučaj dogodio na biračkom mestu broj 10 u Sopotu.

Na tri biračka mesta posmatračima "Crte" nije bilo odmah dozvoljeno da prisustvuju prebrojavanju glasova, nakon zatvaranja biračkih mesta. Nakon sat vremena i intervencije predsednika Gradske izborne komisije, na sva tri biračka mesta posmatračima je ipak dozvoljeno da prisustvuju ovom procesu. Međutim, usled ove situacije posmatrači nisu bili u mogućnosti da izveštavaju o verodostojnosti rezultata sa tih biračkih mesta jer nisu prisustvovali jednom delu prebrojavanju glasova.

CRTA posmatračka misija nastavlja da posmatra procese nakon izbornog dana. U nedeljama nakon objavljivanja zvaničnih rezultata Gradske izborne komisije (GIK), CRTA će objaviti finalni izveštaj o analizi izbornog procesa, kao i konkretne preporuke za njegovo unapređenje.

POLITIČKI KONTEKST

U Srbiji su se 4. marta 2018. godine održali redovni izbori za 110 odbornika Skupštine grada Beograda. Ovo je prvi put od početka višestranačja u Srbiji, da su se beogradski izbori održali samostalno, a ne zajedno sa parlamentarnim ili predsedničkim izborima. Predsednica Narodne skupštine Republike Srbije Maja Gojković raspisala je 15. januara 2018. godine izbore za odbornike Skupštine grada Beograda. Izbori su raspisani u zakonskom roku jer mandat odbornika u sadašnjem sazivu ističe 23. aprila 2018. godine. Na beogradskim izborima se biraju odbornici za Skupštinu grada Beograda, a ne direktno gradonačelnik kao inokosni organ koji upravljajući gradom¹.

Na birališta u 17 beogradskih opština, koliko čini ukupnu teritoriju Beograda, pravo da izaberu svoje predstavnike imao je 1.606.931 birač. Gradska izborna komisija je 31. januara utvrdila konačan broj biračkih mesta - 1.185. Kao glavni i najveći grad u zemlji, Beograd nosi ogroman politički i ekonomski značaj koji je ovim izborima dao gotovo nacionalni karakter. Važnost im je dala i činjenica da na ovim izborima pravo glasa je imala četvrtina birača Srbije.

O datumu održavanja beogradskih izbora spekulisalo se od završetka predsedničkih izbora u aprilu 2017. godine. Javnost je do poslednjeg trenutka držana u neizvesnosti da li će beogradski izbori biti održani zajedno sa parlamentarnim. Slično i u slučaju raspisivanja predsedničkih izbora 2017. godine, konstantnim polemisanjem oko datuma i tipa izbora koji će biti raspisani, u javnosti je stvarana tenzija i od redovnih izbora stvarana je atmosfera vanrednosti. Iako su beogradski izbori zvanično raspisani 15. januara, "nezvanična kampanja" počela je još u oktobru 2017. godine. U periodu od 1. oktobra do zvaničnog početka predizborne kampanje CRTA je praćenjem medija identifikovala značajnu disproporciju pojavljivanja predstavnika vlasti u medijima u odnosu na predstavnike opozicije². Takođe, zabeleženo je i postojanje tzv. "funkcionerske kampanje u medijima", odnosno zloupotrebe medijskog prostora dobijenog u svojstvu javnog funkcionera u svrhu promocije jedne političke partije ili izborne liste.

Rad izborne administracije, kao i nezavisnih institucija koje je trebalo da obezbede poštovanje izbornih pravila i procedura nije bio u potpunosti u skladu sa standardima za slobodne i fer izbore. Senku na izborni proces bacala je činjenica da je rad Gradske izborne komisije u prvih mesec dana kampanje ostao zatvoren za javnost. Ni mediji ni domaći posmatrači nisu dobili akreditacije za praćenje rada ovog organa. Rad „iza zatvorenih vrata“ suprotan je odredbama Poslovnika o radu, koji uređuju javnost rada GIK-a. GIK je još 17. januara konstatovala da su udruženja "Centar za slobodne izbore i demokratiju – CESID" i "Crta" ispunila uslove za domaće posmatrače u izbornom procesu, ali, su tek nakon mesec dana izdata ovlašćenja za praćenje rada GIK-a. Onemogućavanjem domaćih posmatrača da prate rad izborne administracije od početka kampanje predstavljala je kršenje međunarodne obaveze koju je Srbija kao članica OEBS preuzela i ozbiljno se time narušavala transparentnost izbornog procesa.

Regulatorno telo za elektronske medije (REM), kao samostalan i nezavisan organ osnovan Zakonom o elektronskim medijima, takođe nije vršio svoju funkciju. Od trenutka raspisivanja beogradskih izbora REM se

¹ Naime, Zakon o lokalnoj samoupravi predviđa da su glavni izvršni organi opštine/grada gradonačelnik i gradsko veće. Gradonačelnika bira skupština grada, iz reda odbornika i to tajnim glasanjem. Mandat gradonačelnika traje četiri godine. Gradonačelnik se bira na predlog predsednika gradske skupštine i to većinom glasova od ukupnog broja odbornika gradske skupštine.

² CRTA je uradila analizu izveštavanja medija o izbornom procesu "[Beogradski izbori 2018 - Kampanja pre kampanja?](#)" koja je pokazala da je u periodu od 1. oktobra 2017. do 15. januara 2018. godine ta disproporcija iznosila čak 4:1 u korist predstavnika vlasti. Ova razlika je bila još drastičnija kada se izdvoji segment televizije, putem kojeg se informiše najveći broj građana (82 odsto): u udarnim informativnim emisijama na šest televizija (pet sa nacionalnom frekvencijom + N1) predstavnici vlasti su bili sedam puta zastupljeniji od predstavnika opozicije.

svega četiri puta javno oglasio (jednom podsećajući pružaoce medijskih usluga da poštuju propise koji se odnose na ponašanje emitera u izbornom procesu i još tri puta u vezi predizbornih spotova). REM se nije oglašavao povodom prijave koje su podneli građani ili politički subjekti, iako je zabeleženo da su građani podneli više od 300 prijava protiv elektronskih medija zbog slučajeve medijske diskriminacije ili neistinitog i neobjektivnog izveštavanja.

Po zakonu, Agencija za borbu protiv korupcije, kao nezavisna kontrolna institucija, u izornoj kampanji ima dve bitne nadležnosti koje su važne radi omogućavanja uslova za vođenje fer i slobodne izborne kampanje: da prati da li se vodi tzv. "funkcionerska kampanja" i da kontroliše proces finansiranja kampanje od strane političkih subjekata. Agencija je 29. januara 2018. godine na svojoj internet prezentaciji obavestila javnost da je počela sa monitoringom izborne kampanje. Međutim, kao ni REM, ni ova druga nezavisna institucija od velikog značaja za tok izbornog procesa i ponašanje političkih aktera u njemu – nije funkcionisala bez velikih problema i kontroverzi. Nakon nekoliko propalih konkursa za izbor novog direktora Agencije, neposredno pred raspisivanje beogradskih izbora, Agencija je dobila novog direktora. Međutim, u javnost je odmah dospela informacija da je novoizbrani direktor bio član i donator vladajuće Srpske napredne stranke što baca senku na nezavisnost ove institucije. I pre ovog slučaja, Agencija je funkcionisala otežano: prethodna direktorka je dala ostavku nakon samo dva meseca obavljanja funkcije, a Narodna skupština i skupštinski odbor nadležan za odabir budućih članova Odbora Agencije u protekle tri godine su u Odbor Agencije birali politički podobne kandidate, dok su izbor i raspravu o drugim kandidatima (poput kandidata udruženja novinara, ili zajedničkog kandidata Ombudsmana i Poverenika) odbijali i da stave na dnevni red.

Preporuke za unapređenje izbornih procedura koje su domaći posmatrači i međunarodna posmatračka misija OSCE/ODIHR izradili nakon parlamentarnih izbora 2016. godine i predsedničkih izbora 2017. godine nadležni organi nisu razmatrali niti usvojili.

IZBORNO ZAKONODAVSTVO I ADMINISTRACIJA

Izbori za odbornike Skupštine grada Beograda održavali su se u Beogradu kao jednoj izornoj jedinici, primenom proporcionalnog izbornog sistema. Ukupno 1.606.931 birač je na izborni dan mogao da glasa na 1.185 biračkih mesta u Beogradu.

Izbore za odbornike za Skupštinu grada Beograda uređuje prevashodno Zakon o lokalnim izborima, dok pitanja koja nisu eksplicitno uređena ovim zakonskim rešenjem reguliše Zakon o izboru narodnih poslanika. Osim zakonskih akata, od relevantnih propisa treba izdvojiti i podzakonske akte Gradske izborne komisije (GIK), koji detaljno uređuju izborni proces i sam izborni dan- *Uputstvo za sprovođenje izbora za odbornike Skupštine grada Beograda* i *Pravila o radu biračkih odbora za sprovođenje izbora za odbornike Skupštine grada Beograda*.

Saglasno Uputstvu, organi za sprovođenje izbora su Gradska izborna komisija i birački odbori. Organi za sprovođenje izbora rade u stalnom i proširenom sastavu. Članove organa za sprovođenje izbora u proširenom sastavu, koji su određeni u skladu sa Zakonom o lokalnim izborima, utvrđuje Gradska izborna komisija na osnovu obaveštenja podnosioca proglašanih izbornih lista. Članovi organa za sprovođenje izbora i njihovi zamenici mogu biti samo građani koji imaju izorno pravo, kao i prebivalište na teritoriji grada Beograda. Biračke odbore u stalnom sastavu, prema zakonu, čine predsednik i četiri člana. Sa druge strane pravo na člana biračkog odbora u proširenom sastavu imalo je 20 izbornih lista.

CRTA POSMATRAČKA MISIJA

KAKO PRATIMO IZBORNI PROCES

CRTA, u svojstvu domaće posmatračke misije, prati celokupan izborni proces izbora za odbornike Skupštine grada Beograda 2018. godine.

PERIOD PRE IZBORNOG DANA

Tokom ovog perioda tim dugoročnih posmatrača pratio je više aspekata izbornog procesa pre samog izbornog dana: izbornu kampanju (opšte informacije u vezi sa kampanjom; glavne teme kampanje; generalnu atmosferu kampanje; slučajeve neregularnosti ali i slučajeve teških povreda izbornog zakona tokom izvođenja kampanje), rad izborne administracije, korišćenje javnih resursa u kampanji i izveštavanje medija o kampanji, izbornim listama i kandidatima.

Naša metodologija za dugoročno praćenje izbornog procesa se bazira na najvišim međunarodnim standardima za posmatranje izbora (*Deklaracija o principima za međunarodno posmatranje izbora*³, *Kodeks ponašanja za međunarodne posmatračke izbora*, *Deklaracija o principima za nepartijsko posmatranje izbora od strane građanskih organizacija*⁴ i *Kodeks ponašanja za nepartijske posmatračke*) što nam omogućava da izveštavamo o kvalitetu samog izbornog procesa.

IZBORNI DAN – 4.mart 2018. godine

Naš fokus tokom izbornog dana je bio posmatranje kvaliteta procesa tokom dana izbora. Naši posmatrači bili su raspoređeni na osnovu reprezentativnog i slučajnog uzorka od 453 biračkih mesta. Naši mobilni timovi pratili su dešavanja van biračkih mesta u svim beogradskim opštinama na izborni dan. Naši predstavnici pratili su i rad Gradske izborne komisije.

Posmatrači su bili na biračkim mestima od početka priprema za otvaranje biračkih mesta, pa sve dok članovi biračkih odbora nisu objavili rezultate izbora za posmatrano biračko mesto, čime se obezbedio sveobuhvatan uvid u dešavanja na biračkim mestima tokom izbornog dana.

PERIOD POSLE IZBORNOG DANA

CRTA posmatračka misija će pratiti rad Gradske izborne komisije do saopštavanja zvaničnih rezultata, kao i proces žalbi na rad biračkih odbora i Gradske izborne komisije ukoliko ih bude.

³ <https://www.ndi.org/dop>

⁴ <https://www.ndi.org/DoGP>

OSNOVNI NALAZI DUGOROČNOG POSMATRANJA

Kampanja za beogradske izbore, iako su u pitanju lokalni izbori, po nivou uloženi resursa, medijske pažnje nacionalnih medija i angažovanja republičkih funkcionera u kampanji, odgovarala je izbornoj atmosferi za nacionalne izbore. Mnoge neregularnosti nisu novost u 2018. godini, ali je njihovo nerešavanje u prošlosti dovelo do toga da izborna kampanja ne bude u potpunosti u skladu sa standardima za slobodne i fer izbore. To je posledica višegodišnjeg ignorisanja preporuka različitih domaćih i međunarodnih posmatrača izbora, koja je i u ovoj predizbornoj kampanji rezultirala primerima očigledne funkcionerske kampanje, zloupotrebama javnih resursa, medijskom neravnopravnošću i neetičkim i neprofesionalnim izveštavanjem uticajnih medija.

Posle mesec dana rada "iza zatvorenih vrata" i 18 održanih sednica, Gradska izborna komisija (GIK) izdala je akreditacije za posmatranje izbornih organa domaćim posmatračima. Odlučivanje GIK-a u ovom periodu je bilo u skladu sa postojećim zakonskim i podzakonskim izbornim propisima. Međutim, postojeći propisi ponovo nisu obezbedili integritet izbornog procesa, koji je obeležen nizom kontroverzi u slučaju lista "Belovgrad", "NOPO" i „Dosta je bilo pljačke, korupcije i lopovluka – Radulović Milorad“.

Slučajevi funkcionerske kampanje su bili najvidljiviji vid zloupotrebe javnih resursa, ali je zabeleženo da se u velikom broju slučajeva rezultati javnih institucija isključivo pripisuju zaslugama stranke. Funkcionerska kampanja je bila prisutna kod gradskih funkcionera, ali i kod republičkih, uz zabeležen značajan angažman skoro svih ministara, predsednice Vlade, kao i predsednika Republike Srbije. CRTA posmatračka misija je podnela ukupno 35 prijava Agenciji za borbu protiv korupcije za različite slučajeve funkcionerske kampanje, zloupotrebe javnih resursa i nedozvoljene aktivnosti političkih subjekata kao i četiri prijave različitim inspekcijama (komunalna i prosvetna inspekcija). Zabeleženi su i slučajevi zloupotreba javnih preduzeća u svrhu političke kampanje. Slučajevi organizovanja raznih kulturnih i zabavnih događaja od strane gradskih opština, a sa prikivenim ciljem promocije određene izborne liste, zabeleženi su u ovoj kampanji.

Kampanja za beogradske izbore obeležena je medijskom neravnopravnošću vlasti i opozicije iako se disproporcija pred kraj kampanje ipak smanjila – sa četiri puta veće zastupljenosti na dvostruko veću zastupljenost. Tonalitet priloga kada je u pitanju opozicija uglavnom je bio neutralan, dok je tonalitet priloga koji se tiču vladajućih partija bio uglavnom pristrasan. Predstavnici opozicije najčešće su verbalno napadali aktuelne gradske funkcionere, ali i jedni druge. SNS, kao stranka koja najčešće verbalno napada svoje političke protivnike, uglavnom je napadala Dragana Đilasa, Aleksandra Šapića, Sašu Jankovića, Vuka Jeremića i Dragana Šutanovca.

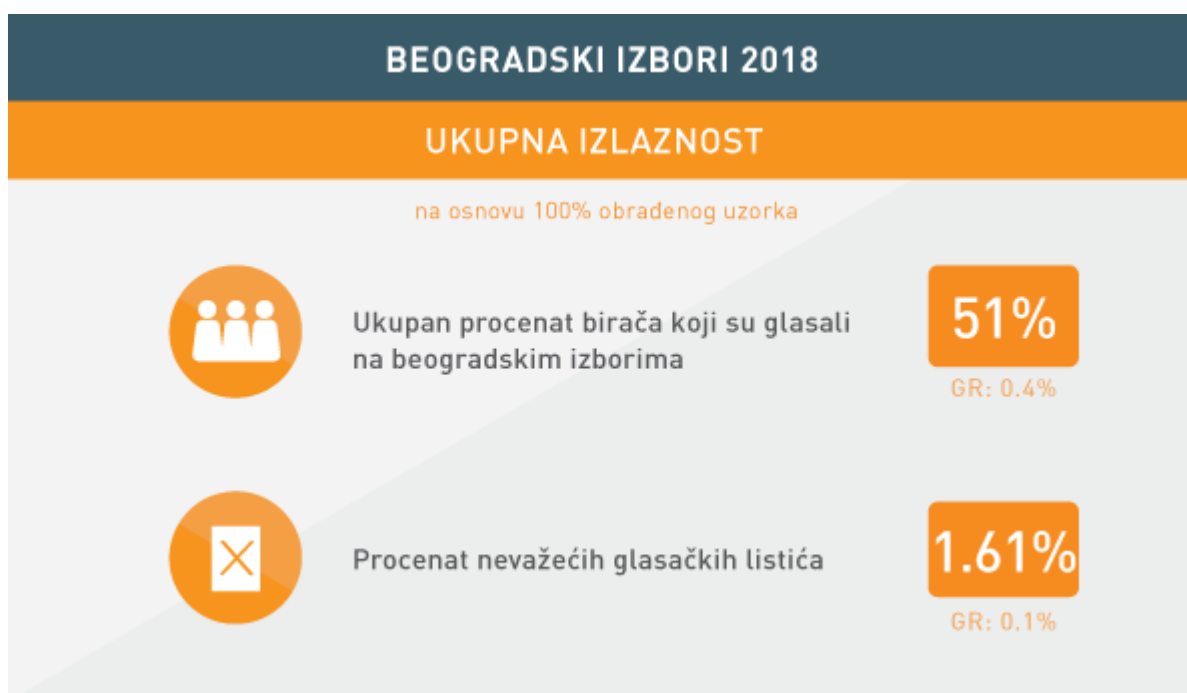
Negativna kampanja je obeležila kampanju za beogradske izbore tako da su zabeleženi i slučajevi zabrane političke kampanje u javnim prostorima, kao i slučajevi zastrašivanja. "Živi zid", odnosno opkoljavanje političkog protivnika tokom kampanjskih aktivnosti sa ciljem da se izazove incident, zabeleženo je u nekoliko navrata i predstavlja do sada nezabeležen oblik pritiska na aktere u izbornom procesu.

ANALIZA PROCESA TOKOM IZBORNOG DANA

IZLAZNOST I REZULTATI

Saglasno Odluci GIK-a o utvrđivanju i objavljivanju konačnog broja birača u Beogradu, usvojenoj na 28. sednici GIK-a 2. marta 2018. godine, konačan broj birača u Beogradu 2. marta 2018. godine iznosio je 1.606.931 birača, Birački su mogli da glasaju na ukupno 1.185 biračkih mesta.

Na osnovu rezultata prikupljenih sa 453 biračka mesta iz uzorka na izborima za odbornike za Skupštinu grada Beograda, 4. marta 2018. godine, glasalo je 51% odsto birača upisanih u birački spisak, uz statističku grešku od +/- 0,4 odsto.

BEOGRADSKI IZBORI 2018

REZULTATI BEOGRADSKIH IZBORA 4. MARTA

na osnovu 100% obradenog uzorka

1. ALEKSANDAR VUČIĆ – Zato što volimo Beograd!	44,96%	GR: 0,95%
2. Dragan Đilas – Beograd odlučuje, ljudi pobeđuju!	19%	GR: 0,57%
3. ALEKSANDAR ŠAPIĆ – GRADONAČELNIK	8,88%	GR: 0,44%
4. IVICA DAČIĆ – SPS, DRAGAN MARKOVIĆ PALMA – JS	6,11%	GR: 0,14%
5. DOSTA JE BILO I DVERI – DA OVI ODU, A DA SE ONI NE VRATE	3,92%	GR: 0,1%
6. INICIJATIVA NE DAVIMO BEOGRAD	3,45%	GR: 0,2%
7. Dr VOJISLAV ŠEŠELJ – SRPSKA RADIKALNA STRANKA	2,39%	GR: 0,1%
8. Ljubiša Preletačević BELI – Zato što volimo BELOVGRAD	2,3%	GR: 0,1%

BEOGRADSKI IZBORI 2018

REZULTATI BEOGRADSKIH IZBORA 4. MARTA

na osnovu 100% obradenog uzorka

9. DA OSLOBODIMO BEOGRAD – DS, SDS, Nova stranka, ZEP – Zeleni	2,18%	GR: 0,1%
10. DR MILOŠ JOVANOVIĆ – DEMOKRATSKA STRANKA SRBIJE	1,1%	GR: 0,1%
11. Beograd ima snage – ZAVETNICI	0,64%	GR: 0,1%
12. PREDRAG MARKOVIĆ – POKRET OBNOVE KRALJEVINE SRBIJE	0,52%	GR: 0,1%
13. „Šta radite bre – Marko Bastać“	0,51%	GR: 0,1%
14. ZELENA STRANKA SRBIJE	0,43%	GR: 0,1%
15. RUSKA STRANKA – MILE MILOŠEVIĆ	0,38%	GR: 0,14%
16. ZELENA STRANKA – Kakav Beograd želiš? Misli	0,33%	GR: 0,1%

BEOGRADSKI IZBORI 2018

REZULTATI BEOGRADSKIH IZBORA 4. MARTA

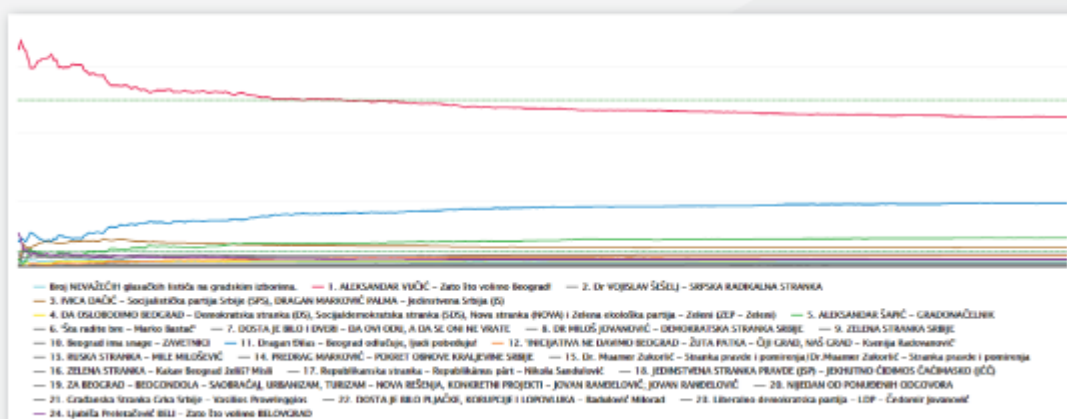
na osnovu 100% obrađenog uzorka

17. Liberalno demokratska partija – LDP – Čedomir Jovanović	0.24%	GR: 0.1%
18. NIJEDAN OD PONUĐENIH ODGOVORA	0.2%	GR: 0.1%
19. Gradanska Stranka Grka Srbije – Vasilios Proveleggios	0.19%	GR: 0.1%
20. Dr. Muamer Zukorlić – Stranka pravde i pomirenja	0.18%	GR: 0.1%
21. DOSTA JE BILO PLJAČKE, KORUPCIJE I LOPOVLUKA – Radulović Milorad	0.17%	GR: 0.1%
22. Republikanska stranka – Nikola Sandulović	0.14%	GR: 0.1%
23. JEDINSTVENA STRANKA PRAVDE	0.1%	GR: 0.1%
24. ZA BEOGRAD – BEOGONDOLA – JOVAN RANĐELOVIĆ	0.1%	GR: 0.1%

Na osnovu krive konvergencije koja predstavlja promenu rezultata glasanja u realnom vremenu tokom prijema podataka sa slučajnog i reprezentativnog uzorka može se zaključiti stabilnost i pouzdanost projektovanih rezultata CRTA posmatračke misije.

BEOGRADSKI IZBORI 2018

KRIVA KONVERGENCIJE ZA REZULATATE IZBORA NA 100% OBRADENOG UZORKA

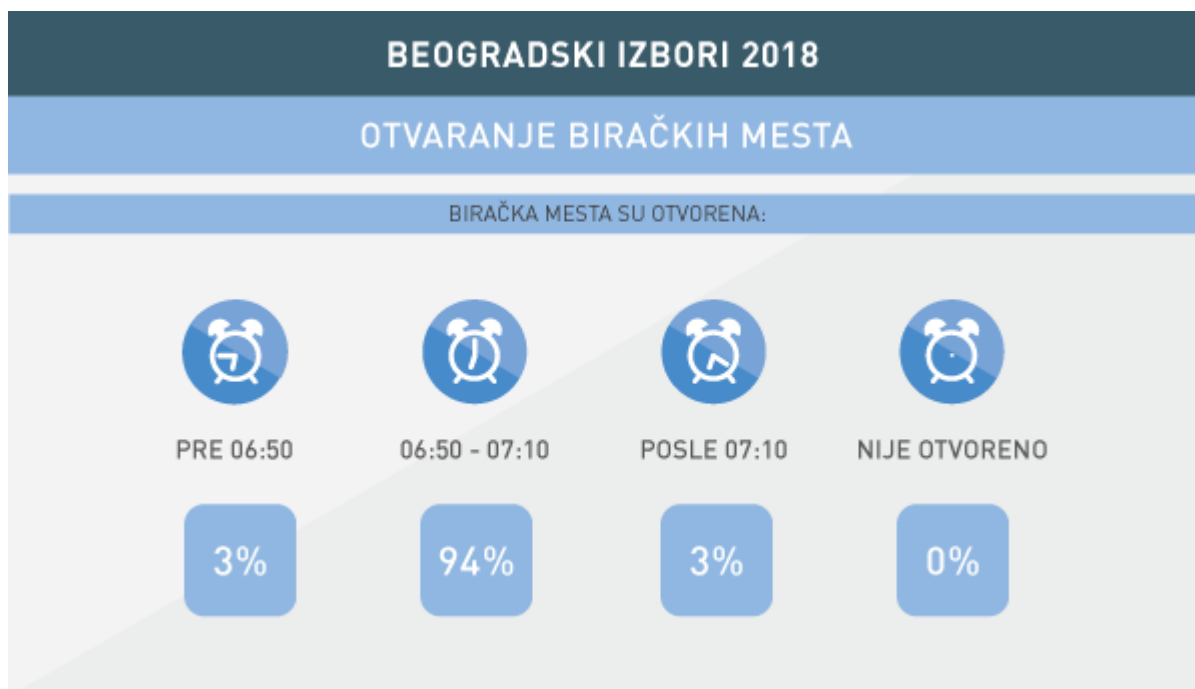
Imajući u vidu da su samo četiri liste prešle cenzus, odnosno da je ukupan procenat glasova za liste koje nisu prešle cenzus 19,5 odsto, može se zaključiti da je oko 160 hiljada birača koji su glasali na ovim izborima ostalo bez svojih predstavnika u Skupštini grada Beograda.

OTVARANJE BIRAČKIH MESTA

Otvaranje biračkih mesta za glasanje na izborima za odbornike Skupštine grada Beograda prošlo je uglavnom u skladu sa propisanim procedurama.

Ukupno 94 odsto biračkih mesta otvoreno je na vreme, tri odsto otvoreno je pre vremena, dok je tri odsto otvoreno sa malim zakašnjenjem. Nije bilo slučajeva da biračka mesta nisu otvorena.

Biračka mesta koja su otvorena sa kašnjenjem manjem od jednog sata su BM 5 Obrenovac, BM 33 Savski Venac, BM 5 Rakovica, 42 Zvezdara, BM 7 Palilula, BM 32 Grocka, 58 Zemun, 45 Zvezdara, BM 13 Lazarevac, BM 4 Novi Beograd, BM 49 Vračar, BM 30 Zemun, BM 30 Zemun, BM 27 Čukarica, 61 Novi Beograd, BM 19 Novi Beograd i BM 22 Zemun. Jedan od razloga za kasno otvaranje biračkih mesta je taj što je biračkim odborima bilo potrebno više vremena da utvrde stanje i broj preuzetog biračkog materijala.

Vreće sa izbornim materijalom su bile osigurane zatvornicom prilikom prijema na 99 odsto biračkih mesta. Posmatrači su, kao izolovan incident, primetili da je na jednom biračkom mestu (BM 90 Novi Beograd) vreća sa glasačkim listićima bila otvorena. Primećeno je neslaganje izbornog materijala sa izveštajem o prijemu izbornog materijala na biračkim mestima BM 18 Vračar, BM 17 Savski Venac, BM 106 Palilula, BM 31 Vračar, BM 49 Rakovica, BM 9 Mladenovac, BM 43 Zemun i BM 6 Čukarica.

Na manje od jedan odsto biračkih mesta kontrolni listić nije bio ubačen u glasačku kutiju na početku samog glasanja. Ukupno 96 odsto biračkih mesta u Beogradu je bilo pripremljeno u skladu sa propisanim procedurama, a na oko 95 odsto biračkih mesta bili su obezbeđeni uslovi za rad biračkog odbora. Na 89 odsto biračkih mesta sve aktivnosti su zabeležene u zapisnik o radu biračkog odbora, dok su na otvaranju 83 odsto biračkih mesta bili prisutni svi članovi stalnog sastava biračkog odbora.

Prilikom dolaska prvog birača na glasanje na tri biračka mesta nije poštovana procedura za proveru ispravnosti glasačke kutije (procedura sa kontrolnim listom). Biračka mesta na kojima nije poštovana procedura za proveru ispravnosti glasačke kutije su BM 19 Čukarica, BM 68 Zvezdara i BM 75 Palilula.

Ukupno 53 odsto biračkih mesta nije bilo dostupno za osobe sa invaliditetom širom Beograda.

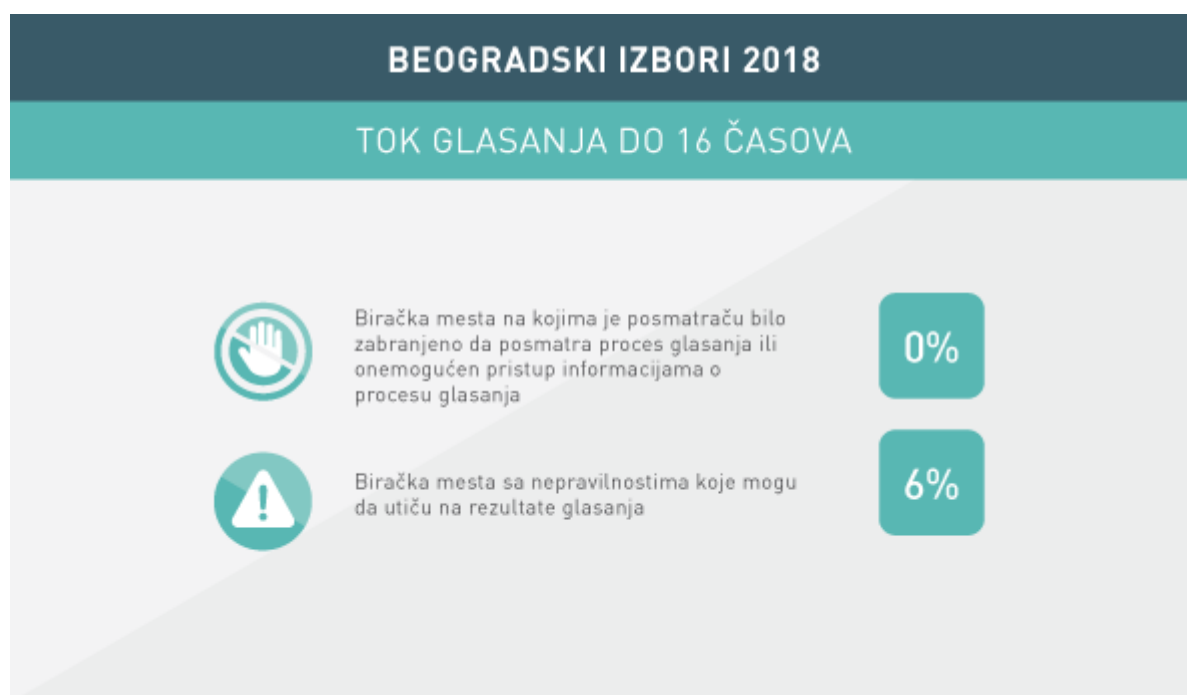

PROCES GLASANJA

Tokom dana na glasanje za odbornike za Skupštinu grada Beograda je izašlo ukupno 51 odsto građana upisanih u birački spisak. Statistička greška je iznosila +/- 0,4 odsto.

Problem sa biračkim spiskom se ponovo pokazao kao relevantan i za lokalne izbore u Beogradu, gde je na 37 odsto biračkih mesta zabeležen jedan do pet slučajeva birača koji nisu mogli da se pronađu u biračkom spisku, dok je na jedan odsto biračkih mesta tih slučajeva bilo više od šest.

Do 16 časova je na šest odsto biračkih mesta bilo nepravilnosti poput vođenja paralelnih evidencija birača van biračkog spiska na samom biračkom mestu, kao i korišćenja mobilnih telefona i fotografisanje birača. Takođe je primećeno nepoštovanje procedure ubacivanja kontrolnog listića u glasačku kutiju na početku glasanja, nekorišćenje spreja, neproveravanje ličnih isprava birača, glasanje bez ličnih isprava, kao i kršenje tajnosti glasanja.

Od 16 do 19 časova zabeležen je porast nepravilnosti na biračkim mestima sa šest na osam odsto. Imajući u vidu broj glasova koje su osvojile dve liste sa najvećim brojem glasova, ove nepravilnosti nisu mogli fundamentalno da utiču na njihove rezultate, dok su više uticaja imale na partije koje su osvojile manji broj glasova.

Izvan biračkih mesta takođe su zabeležene nepravilnosti, odnosno kršenja zakona u jednom procentu posmatranih biračkih mesta. U pitanju su slučajevi vođenja kampanje na manje od 50 metara od biračkog mesta. Istovremeno, na sedam odsto biračkih mesta zabeležene su pojave ispred biračkih mesta poput vođenja evidencije birača i grupnog dovođenja birača na glasanje. Kako ove pojave nisu zakonski regulisane, mogu se tumačiti na različite načine - kao dobra stranačka organizacija, ali mogu i ukazivati na pritiske na birače.

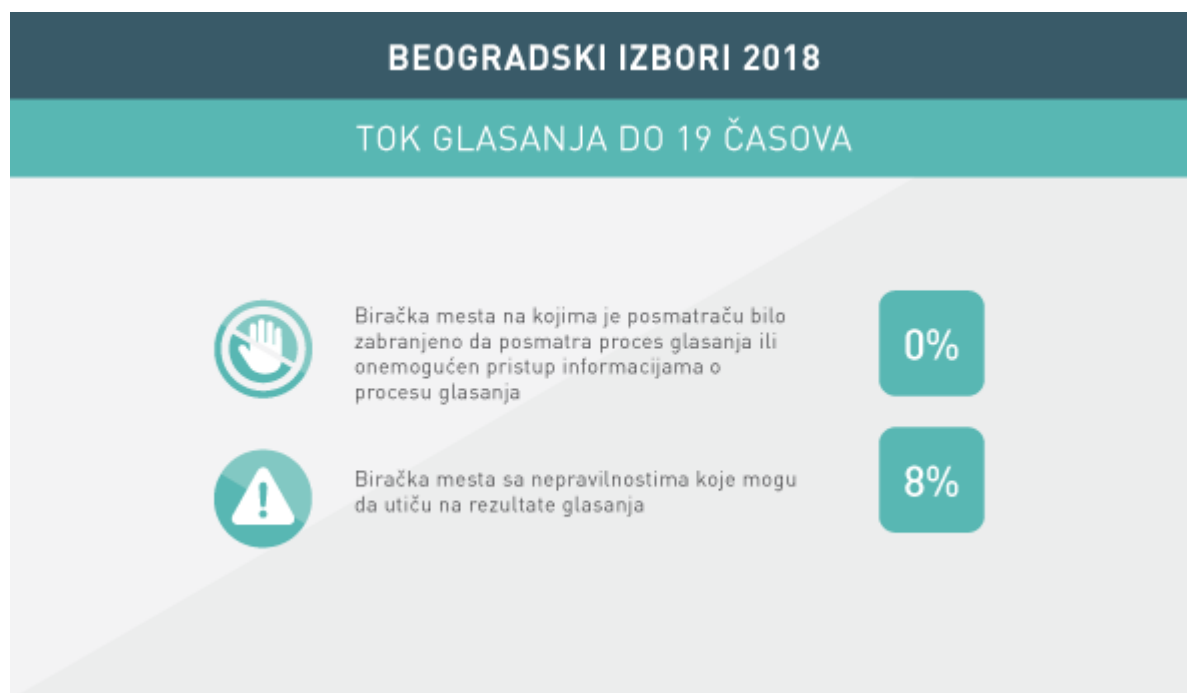
Zabeleženo je i vođenje paralelne evidencije o izlasku birača na glasanje od strane članova biračkih odbora na biračkim mestima BM 125 Palilula, BM 28 Barajevo, BM 41 Rakovica, BM 60 Zvezdara, BM 47 Rakovica, BM 11 Grocka, BM 23 Palilula, BM 40 Novi Beograd, BM 122 Palilula, BM 34 Zvezdara, BM 66 Zvezdara, BM 25 Surčin, BM 57 Rakovica, BM 4 Mladenovac i BM 22 Voždovac. Osim vođenja evidencije birača koji su glasali na biračkim mestima, primećena je ista pojava i ispred biračkih mesta, i to na biračkim mestima BM 1 Novi Beograd, BM 25 Surčin i BM 47 Rakovica.

Nepravilnosti poznate kao „Bugarski voz“ su primećene na biračkim mestima BM 1 Voždovac, BM 74 Zemun, BM 93 Palilula i BM Savski Venac 12.

Nepravilnosti u vezi sa glasanjem birača van biračkog mesta primećene su na BM 42 Stari Grad, BM 69 Zemun i BM 48 Novi Beograd i uključile su otvorene koverta sa potvrdama o glasanju i glasačkim listićima.

Posmatračka misija je kao pojavu zabeležila slučajeve fotografisanja glasačkih listića na 10 biračkih mesta, što iza paravana, što javno ispred članova biračkih odbora.

Tokom izbornog dana, posmatrači su zabeležili pojedinačne slučajeve glasanja bez provere i utvrđivanja identiteta birača na teritoriji gradskih opština Voždovac, Zemun, Stari Grad, Grocka, Novi Beograd, Barajevo, Vračar i Palilula. Reč je o izolovanim slučajevima, a ne pojavama šireg obima na glasačkim mestima.

U tri slučaja došlo je do ugrožavanja bezbednost „Crtinih“ posmatrača. Zabeležen je slučaj verbalnog, kao i fizičkog napada na posmatrače na biračkim mestima BM 1 Novi Beograd, BM 60 Zvezdara i BM 10 Sopot.

Incident ispred biračkog mesta na Novom Beogradu desio se kada je nepoznati muškarac fizički napao člana mobilnog posmatračkog tima „Crte“ tokom posmatranja dešavanja ispred biračkog mesta. Napad se desio

kada su "Crtini" posmatrači pokušali da dokumentuju vođenje evidencije birača ispred biračkog mesta i potencijalnu kupovinu glasova. Nepoznata muška i ženska osoba, koje su kod sebe imale spiskove, najpre su verbalno nasrnule na dvočlani mobilni tim "Crte". Zatim je muškarac udario u glavu "Crtinog" posmatrača, nakon čega ih je oboje polio koka-kolom. "Crtini" posmatrači nisu bili teže povređeni, a slučaj je prijavljen policiji.

Drugi incident se dogodio na biračkom mestu na Zvezdari "Crtinom" posmatraču koji je otkrio da se vodi paralelni spisak birača na biračkom mestu, što je protivno izbornim procedurama. Kada je posmatrač pokušao da dobije dodatne informacije od članova biračkog odbora, članovi biračkog odbora su se vidno uznemirili i počeli da viču, nakon čega je nastalo i komešanje. Nakon toga, "Crtin" posmatrač je napustio biračko mesto, jer je procenio da mu je bezbednost ugrožena.

Na biračkom mestu BM 10 Sopot zamenik predsednika biračkog odbora je izjavio u razgovoru sa članovima biračkog odbora "da će posmatrači prisutni na biračkom mestu (CRTA i Odbrana izborne volje građana) biti našamarani ako zbog njihovog posmatranja bude poništeno glasanje na biračkom mestu". Posmatrači su zatim fotografisani od strane zamenika predsednika biračkog odbora. Posle ovog događaja usledilo je izvinjenje posmatračima, koji su nastavili sa posmatranjem na biračkom mestu.

"Crtini" posmatrači su zabeležili pojedinačne slučajeve nepravilnosti (jedan do pet slučajeva po biračkom mestu). Ovi slučajevi odnosili su se na glasanje bez važeće lične karte ili pasoša na šest odsto biračkih mesta, glasanje birača koji nisu upisani u birački spisak na tri odsto biračkih mesta, glasanje umesto nekoga na devet odsto biračkih mesta, i onemogućavanje biračima sa važećim dokumentima ili upisanim u birački spisak da glasaju na pet odsto biračkih mesta. S obzirom da se radi o pojedinačnim slučajevima i relativno malo rasprostranjenosti pojava, ne može se govoriti o sistematskom trendu.

PROCES ZATVARANJA BIRAČKIH MESTA I PREBROJAVANJE GLASOVA

Nakon zatvaranja biračkih mesta, posmatračima "Crte" nije bilo dozvoljeno da prisustvuju prebrojavanju glasova na tri biračka mesta: BM 1 Zemun, BM 20 Rakovica i BM 30 Grocka. Ove je bio prvi put da se CRTA posmatračka misija suočila sa slučajevima u kojima su predsednici biračkih odbora tvrdili da posmatrači nemaju pravo da prate prebrojavanje glasova i utvrđivanja rezultata izbora. Na ovim biračkim mestima posmatrači su odlukom predsednika biračkih odbora udaljeni sa biračkih mesta, da bi nakon intervencije predsednika GIK-a bili vraćeni na biračka mesta. Zbog narušavanja integriteta metodologije posmatranja, ova biračka mesta su izuzeta iz uzorka za dalju obradu.

Na dva odsto biračkih mesta zabeleženo je prisustvo neovlašćenih lica dok je na tri odsto bilo neregularnosti prilikom zatvaranja biračkih mesta.

BEOGRADSKI IZBORI 2018

ZATVARANJE BIRAČKIH MESTA

Biračka mesta na kojima su u nekom trenutku bila prisutna neovlašćena lica

2%

Biračka mesta na kojima je bilo neregularnosti prilikom zatvaranja biračkih mesta

3%

Tokom zatvaranja biračkih mesta, "Crtini" posmatrači su zabeležili nepravilnosti koje se odnose na neslaganje računsko – logičkih operacija (višak listića u glasačkoj kutiji) na biračkim mestima BM 23 Savski Venac, BM 21 Stari Grad, BM 64 Novi Beograd, BM 37 Stari Grad . Na biračkom mestu BM 56 Novi Beograd posmatrač je zabeležio slučaj nepravilnog razvrstavanja važećih i nevažećih glasačkih listića.

O CRTI

CRTA je organizacija civilnog društva koja zajedno sa građanima utiče na povećanje otvorenosti i odgovornosti institucija i javnih funkcionera kroz praćenje njihovog rada. U svom zalaganju za primenu koncepta odgovornog ponašanja u društvu CRTA razvija različite mehanizme za praćenje i procenu stepena otvorenosti institucija i odgovornosti nosilaca vlasti, pre svega kroz upotrebu novih tehnologija i inovativnih tehnoloških rešenja. CRTA istražuje i edukuje građane i donosi odluku o konceptu transparentnosti i odgovornosti, i zastupa njihovu primenu kao osnovnih vrednosti demokratskog društva.

CRTA izbore posmatra u skladu sa međunarodnim standardima⁵ i pravilima građanskog posmatranja. CRTA je pratila parlamentarne izbore 2016. godine kao i predsedničke i lokalne izbore u Zaječaru i Pećincima 2017 godine. Projekcije i rezultati CRTA posmatračke misije na izborni dan potvrđeni su i zvaničnim rezultatima Republičke izborne komisije dok se naši nalazi i preporuke iz prethodnih izbornih procesa podudaraju sa nalazima i preporukama međunarodne posmatračke misije OEBS/ODHIR. CRTA je članica Globalne i Evropske mreže organizacija koje se bave posmatranjem izbora - [ENEMO](#) i [GNDEM](#).

Cilj CRTA posmatračke misije u toku izborne kampanje za beogradske izbore 2018. godine je da efikasno isprati i analizira primenu zakona i međunarodnih standarda tokom pripreme i sprovođenja izbora, informiše građane o kvalitetu i demokraciji izbornog procesa i dešavanja tokom kampanje, i obezbedi brzu reakciju u slučaju kršenja izbornih procedura i procesa. Takođe, posmatranje izbornog ciklusa treba da posluži i za kreiranje preporuka za unapređenje kvaliteta izbornog procesa.

⁵ *Deklaracija o principima za međunarodno posmatranje izbora*[#], *Kodeks ponašanja za međunarodne posmatračke izbora*, *Deklaracija o principima za nepartijsko posmatranje izbora od strane građanskih organizacija*[#] i *Kodeks ponašanja za nepartijske posmatračke*: <https://www.ndi.org/dop>, <https://www.ndi.org/DoGP>